

ТРИ КАПИТАЛНА ИЗДАЊА НИШКЕ БИБЛИОТЕКЕ

- 1) М. Новаковић, *Каталог библи-отеке Стевана Сремца*, Народна библиотека Стеван Сремац, Ниш 2004.
- 2) М. Чупић, И. Петковић, С. Пешић, *Каталог нишке периодике 1888-2004*, Народна библи-отека Стеван Сремац, Ниш 2004.
- 3) А. Вранеш, *Нишка народна библиотека - документ и свако-дневица*, Народна библиотека Стеван Сремац, Ниш 2004.

Поводом значајног јубилеја, двадесетпетогодишњице оснивања нишке Читалице /1879/, претече данашње Народне библиотеке "Стеван Сремац" у Нишу, свакако преломног датума у културној и интелектуалној историји Ниша, објављене су три књиге из области библиотекарства: две стручне и каталог библиотеке Стевана Сремца. Ова својеврсна трилогија издавача нишке Библиотеке представља прилог истраживању историје српског библиотекарства, а са стручног становишта оба каталога откривају сво богатство књижног фонда Библиотеке. По свим валидним критеријумима ова издања су несумњиво издавачки подухват године у нишком издаваштву са респективним местом у овогодишњој српској продукцији. Оно што карактерише сва три издања је "умивени" и изванредни ликовни и графички дизајн, аутора Славољуба Станковића.

Каталог библиотеке Стевана Сремца обрађује личну Сремчеву библиотеку која је део Збирке Стеван Сремац у Народном музеју у Нишу. Студиозни аутор каталога Маја Новаковић наводи да су књиге из пишчеве библиотеке 1954. године пренете из ондашње библиотеке у Народни музеј и тада уписане у књигу инвентара Библиотеке Стевана Сремца, која је била подлога каталошке обраде. Благодарни Каталогу ове изузетно вредне књиге добиле су свој библиографски опис и синиле својим пуним интелектуалним садржајем. У Библиотеци Стевана Сремца има укупно 447 књига укључујући и оне које се налазе у Народној библиотеци. Каталог је ради лакше прегледности подељен у две целине: књиге на српском и страним језицима. Један број књига је на славеносрпском, а неке од њих штампане су на рускословенском црквеном и руском грађанском ћирилицом. Поред књига на српском, мањи број је на

страним језицима које је Сремац потпуно или делимично познавао: немачком, француском, руском, бугарском, латинском, чешком и мађарском. Каталог је опремљен ауторским регистром (ћирилица, латиница), стручним регистром, илустрацијама (печати, инвентарски бројеви, посвете, повези, аутографи)... Испод, наизглед, сувопарне стручне обраде, крије се богатство Сремчеве мисаоне радозналости. Пробрана дела задиру у класичну књижевност, филозофију, историју, психологију, белетристику, путописну литературу, српске писане споменике, православно писано иверје и др. Међу књигама су писци, савременици Сремчеви, темељи златног доба српске грађанске културе (С. Новаковић, Ст. Станојевић, А. Гавриловић), али и њени изворници (Вук, Доситеј, Доментијан и Руварац). Многа издања спадају у стару и ретку књигу (гранични период 1868), а неки примерци налазе се само у фонду ове библиотеке, у једном примерку. По богатству и значају Сремчева библиотека је национално и културно добро највишег реда као и књижевно дело писца, о чему нам сведочи и Каталог као поуздани водич сваком библиофилу и истраживачу.

Каталог нишке периодике 1888-2004. садржи попис наслова часописа и новина које се налазе у Одељењу завичајних и посебних фондова нишке Библиотеке. Каталогом је обухваћена скоро сва периодика сачувана у фондовима, укупно 451 наслов, а библиографске јединице сређене су по азбучном реду наслова. Библиографски опис поседује податке о наслову, поднаслову, уреднику, почетној и завршној години излажења, месту издања, издавачу, месту штампања, штампару и формату. Поред описа, за сваку пу-

бликацију је дата и фотографија прве стране, односно логотипа, а ради лакшег коришћења Каталога и два регистра: регистар уредника и стручни регистар. Завичајни фонд библиотеке је један од богатијих у Србији по броју библиотечких јединица и представља значајан извор за проучавање културне баштине. Посебну вредност у фонду чине сачувани примерци старе нишке штампе од Нишког весника штампаног 1884. преко књижевног часописа Градина покренутог 1900. до савремених листова и публикација. Каталог периодике је својеврсна реконструкција духовне продукције града Ниша, посебно издаваштва у периоду од једног века и олакшава сваки напор посвећеног истраживача културне и друштвене историје града Ниша.

Монографска публикација *Нишка народна библиотека-документ и свакодневица*, аутора др Александре Вранеш прегледно и документовано прати развој Библиотеке од њених почетака крајем XIX века до данашњих дана, наглашавајући кључне моменте и њену улогу у културном миљеу града Ниша, њен допринос националном и културном просвећивању народа. У првом, историографском делу, дата је генеза настанка библиотекарске делатности у Нишу од првог помена Митхат-пашине библиотеке за муслимански живаљ основане 1861. године која се налазила поред Бурмали-џамије у самој нишкој тврђави (радила је до 1864). Након ослобођења од Турака 1878. отворена је библиотека у Мушкој основној школи поред Саборне цркве и ова година узима се као почетак нишког библиотекарства. Годину дана касније, 1879, на иницијативу нишких професора основана је Читаоница, а Стеван Сремац био је њен де-

ловођа. Читаоница је претеча данашње Библиотеке и по истраживању аутора била је светионик писмености и знања у ослобођеном Нишу. Нишки епископ Јероним 1894. године завештао је своју кућу и личну библиотеку Народној библиотеци. Други значајан поклон Библиотеци је лична библиотека Стевана Сремца, поклон његовог брата Јована 1906. године, 770 књига са 1294 свеске. У грађанском периоду до Другог светског рата аутор монографије са уважавањем и пијететом пише о истакнутим библиотекарима: Радославу Агатоновићу, Јеремији Живановићу, Војину Поповићу, Тодору Коблишки, Павлу Софрићу, Михаилу Милинковићу, Миодрагу Ризнићу, Александру Курчанинову, који су уједно представљали и културну елиту града Ниша.

Аутор у посебном поглављу портретише Библиотеку у другој по-

ловини XX века (од 1945) до данашњих дана, истичући њену улогу у очувању завичајне баштине. Оно што је посебна вредност монографије је ауторово истицање улоге бројних генерација библиотекара који су били ослонац њеној културној мисији, вазда у материјалној оскудици, али посвећени најузвишенијем циљу - јавној служби, знању и просвећивању. Опредељујући њену улогу и циљ у садашњости и будућности, аутор се залаже да "Библиотека треба да израсте до нивоа ефикасног лидера, менаџера, координатора, интегратора, провајдера информација у свом окружењу, не заборављајући никада да њен крајњи циљ није њено самозадовољство и самопохвала, већ задовољство и похвала корисника."

